Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕЙ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕЙ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Галет арадувл 1923 шера деиз ● ЕРА: 28 июль, 1977 шу ● № 90 (5787). ● Маа 2 коп.

Л. И. Брежнев Я. Кадарца доттагIлен тIехь вIашагIкхетар

26 июле Крымс КПСС ЦК Генералин секретарь, СССР, Лакхехьарчо Совете Министрийн Председатель Л. И. Брежнев вIашагIкхийтар КПСС ЦК лехарчо Венгерски Социалистически болхлоьрчо партийн ЦК Хьалхарчо секретарийн Я. Кадарца.

Новкъостаца Л. И. Брежневе Я. Кадарен вIашо хоьмаш дир СССР-ца Венгрен коммунистан социализин хьалхара хьтулаьнна дешан иншта кьестадуьйтаьнна хьана, Л. И. Брежневе дийцар СССР-ерачо Конституцие проект дерригачо хьалхьо хоьшлгга иншта лаг. Я. Кадаре аьлар, хьалха Венгре кьаьстадешо из проект гу зелешечу соцнеизмаран карагIдахькарна хьалхьоьхьа дола историческе документ из хьалха тарра.

Новкъостаца Л. И. Брежневе Я. Кадарен хьалхIайтар массе а оагIорахьарна советско-венгерски бузамаш дегIаьхьна, ух бохьошна демократически тьисна долаш хилара шоаш рацьа болира. Из оалаш тархо тIаьхьайтар пиина а мехка экономикан лоьрхIамерча доькъошна специализаци кооперирования дIехо хIоьрхьара, СЭВ гома чу социалистически экономически интеграци процесс боарамечча дахьа лацарца цьаьна, шерра торонан цьаьна.

ВIашо дийнер дуьнен хьалхьаьта юкъера хьалхьа оьшуьш хетар. Новкъостаца Л. И. Брежневе Я. Кадарен ворхIоьхьонна тIаьйтар Африка цьаьнна районашца вIашо тIом бен доаькан хьар. Советски Союз Венгерски Хьалха Республикен тIоагIа тешаш бенна дуьхьала бе паччахьалхенашца юкъера хьоьсамаш цу доьнаьта юкъе эшча хьалхьа хьалхьа хьаьтинта эй дан ца ян, ламта ца ду берриг тIеьна кьаьнгI корчамхьалан болама, дуьнен тIаьрча машара хьаьтинта. ВIашо кьоьсенчарна паччахьалхенашца тергенна ду доь сацийтарен шоаш доьзонашца мишар юкьаметтаьбарна ладе дезар дергIаьнарах тешаш болта хьалхьайдар.

Къамьл ден белгалдар, социалистически содружестве мехкашца тIехьарча хана машара дуьнен хьалхьашца юкъера хьермилен тIоагIьара дуьхьалаьн тIаьхьийта а ца де лерхIаьчарна тIаьрча а ца ду берриг тIеьна кьаьнгI корчамхьалан болама, дуьнен тIаьрча машара хьаьтинта. ВIашо кьоьсенчарна паччахьалхенашца тергенна ду доь сацийтарен шоаш доьзонашца мишар юкьаметтаьбарна ладе дезар дергIаьнарах тешаш болта хьалхьайдар.

Къамьл ден белгалдар, социалистически содружестве мехкашца тIехьарча хана машара дуьнен хьалхьашца юкъера хьермилен тIоагIьара дуьхьалаьн тIаьхьийта а ца де лерхIаьчарна тIаьрча а ца ду берриг тIеьна кьаьнгI корчамхьалан болама, дуьнен тIаьрча машара хьаьтинта. ВIашо кьоьсенчарна паччахьалхенашца тергенна ду доь сацийтарен шоаш доьзонашца мишар юкьаметтаьбарна ладе дезар дергIаьнарах тешаш болта хьалхьайдар.

Коммунистически болхлоьрчо болим дегIаьхьна дешан дийца а хийца, новкъостаца Л. И. Брежневе Я. Кадарен белгалдар, Европа коммунистий Берлински конференце хь выводаш вахара бохьаьчча лоьрхIамерна ялар. Из оалаш къаьстта белгалдар хIанарча хьалхьа социалистически паччахьалхенашца, коммунистически болхлоьрчо партийн, хьаьта иншта мишаран социальни прогресси тIехьа долча дерригача нийн интернациональн берт-цьаьнгIа тIоагIьара бонна лоьрхIамерна болаш долга.

ВIашагIкхетар чаккхдийр бина берт болна, бетачча дагIтIарча хьалх.

АВГУСТ БЕТТА ЧОТАХ

Уьш юбилейн шера тIаьйна социалистически декхарашца хаьвалаьхьа ладе хьоьчачандара шерра социалистически яьзь Боярмилой А. Шерпонова цIерагIча Грозненски мехкдаьхьта чаккхдоьачча заводе установкий технологиз. Цу яьзь хьаьдаьна хьалха а латташ ше тIаьйна декхарашца хIара бетта тIеьккхочачашца ладе Донин Алексей керте латтаче Г-37 яьхча установка коллектив. Мехкдаьхьта процессин арахецарна ворхI бетта план хаьвалаьхьа дукхха дьалта хьоьчачаьнна а еш, чолхаьн денз августа хьоьвалаьчча декхийн календарийн кьаьхьаьнна я из. Хьаьвалаьхьа ворхI бетта планна совгIа цо арахийнай иттаьн изаран сонийн мальха мехкдаьхьта процессин.

Иштта дийна кьаьхьаьгIан бе Устиненко Евгений Макарович кулгалдеча № 40-е болча установка технологин а. БерзилагIча июле денз тIебогIаьчча бетта чотах кьаьхьаьгIан ба уж. Тахаьмоьчча денга ворхI бетта плана совгIа цо арахийнай цар изаран тоннин мехкдаьхьта процессин.

Шийца установка коллективе шоаш лоьрха кьаьхьаьгIана толамаш кетадер Октябре 60 шу дуьхьа цIеннаьн.

О. НОВИКОВА, А. Шерпонов цIерагIча Грозненски мехкдаьхьта мехдоьхьа инженер-экономист.

* * *

«ТIехьабуьхьарш боаьшш бе болх» яьхча дезаьгIа хьаьвалаьчча Малгобекски бурув тоьхьа бакхий управление лаьттан ченнан техкарашца кьаьстта дийна толамашца деаьхьа ба Октябре 60 шу дуьхьа уьш юбилейн шера. Бурув тоьхьа ший бетта план 22 ноьле тIеьккхочачан а еш, плана совгIа цар техар 933 метр бурув. Уьш хьаьвалаьча деношца кIиг а плана совгIа цар тоьхьарна бIаьшш метранан бурув.

Кьаьстта дийна кIиг а хьаьгаьн социалистически яьзь хьаьхьа латташ хилорна бехагIьаьнна а уьллаьн буьчой начальник Кадаьев Аьхьмад Микаьл керте латтаче № 638 йолча буьчой колоннин. БерзI бетта ладаьнна совгIа 775 метр бурув а тоьхьа хIаьвалаьхьа по барзI бетта таьдаьн. Иштта дийна кьаьхьаьгIан я. буьчой начальника Галаев Іаьвий Іейсас кулгалдеча № 945 йолча буьчой колоннин. 22 июлера иьхьаьчан оо августе бетта вахендарагIа 593 метр бурув техар. Ер бутт боьлсьна планал совгIа кIиг я иттаьн метраш бурув тохарца лаьттан ченнан техкарашца.

Октябре 60 шу дуьхьа кIеч сийна тIаьйна социалистически декхарашца техкхочачаьнна ладе хьаьбоагIа буьчой начальникан Хаитемиров Галинжан Шакировичан Тишков Владимир Михайлович керте латтаче буьчой бурувдеттаран а.

Иштта да маьгобекски латтан ченнан техкарашца КПСС ЦК Майски (1977 ш.) Пленума решенеттен СССР кердаьча Конституце проектаьнна дуьйе доьлла жоп.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

* * *

Октябре кIеч сийна шо тIаьйна социалистически декхарашца техкхочачаьнна Хьаьнгаьн Возмезенски газобензиновин заводе ши коллективе. Шера планал совгIа 12 аьзар тонн газобензин бетгин аьрахецна декхарашца тIаьйна шо. Цунна, кIаьнгаьнна цо хьаьвалаьчча совгIа 12 аьзар тонн ера а хецаш, из лоьрхIамерна продукци кийчьаьрна барзI бетта заьдаьнчаьнна 12000 тонн ера дехха.

Уьш толамашца доахьча кьаьстта дийна кьаьхьаьгIан ба машинист Мерешков Махьмад, воьккIаьгIолла оператор Галкин Виктор, приборист Хангиреев Аьхьмадан, воьккIаьгIолла машинист Коротов Іаьвий-ан, ший лаьхьа барзаьн а. Цар хIара сменагIа нормашан дийна тIедхоачашъ.

В. АГАТЬЕВА, Возмезенски газобензиновин завода планова отделе инженер-экономист.

Хьаьхашше латтаче декхарех лоьрхIа а бен, сийбенна ка боа ладе кIиг чуоьрзийнаш бе «Новороссийск» совхозе кIиг лелдаьрна. 1955 гектара тIаьра 2321 тонн мукхи 400 тонн кIеч аьрдаьх.

КIи-марс дIаболабечча дезе социалистически яьзь хьаьлаьлаттаьн хьаьвоагIа, 2207 центнер кIиг аьрда йоькхьа олут йина комбайнер Котиев Баьта. Цу тIеьна латт 2206 центнер аьрда Гаьзиев Осмаьн, 2014 центнер бункер-шера яьлаьнна Адамов Мажмурзан. Иштта ший сатдаьг дIка лоьрхIаьчу сменин норма 130—140 процент кхочачаьнна аьрда кIиг хьаьта дIахьулъа шофер Мелов Вашир я. План 20 центнер болаш, юкьера лаьрхIаьча кIиг гектара тIаьра 21,5 центнер чу я ваьш, хIаьнле паччахьалхенга 1200 тонн аьрда дехха.

Уьш бехьтоьхьамбера хана тIаьра минута кхоьн бе дезаьгIаьнна а деш, хьаьнаьна бIаьнна кхуьл комбайнерашца. Из доьзаш хьаьхьастаьнна автоладе я я. Мах бен латтаче Алдогиев Салмана боьхьо ю, кIиг тIе механизаторашца шаьрдола товаришна продуктаьнна доьттаьгIан. Лоьрха ваьчча, торонца вIашагIкъьлаьнна ухьаьна хьаьнаьна болаьнна, шеттала толамегIа вIагIордолаьнна.

ХIара бурутта чоьнна бесе, инатоьхьа болаьнна-бен-чуьрхьаьм уьш деношца чуийна барзIа механизаторашца.

М. ЦУРОВ.

СУРТIАН ТIА: «Назрановский» совхозе комбайнер В. Котиев; совхозе кIаьнгаьн аьлаг чуьмаьш дагI.

И. ПЛИЕВА суртIан.

ПАЧЧАХЬАЛХЕНГА ДIАЛУРГДА

Ставропольски крайе ча Ипатовски районе аьлаг лелдаьрна болам, дог тIаьра хьоьвоьлаьнна хьаьг а ладе, хIара бурутта ехоьн бен кIи-марс толаьнна чих бьаьнна лерхI Сунженски районе Кировен цIерагIча колхозе механизаторашца.

Цу боьхьана доьхьуьна 2488 гектара тIе хьийъьхьа. гурахьа дийна аьлаг дар. ХIаьнле 1850 гектара тIаьра 2800 тонн мукхи 876 тонн кIиг аьрдаьх. Юкьера лаьрхIаьча хIара гектара тIаьра 25 центнер аьлаг чуьг.

КIи-марс дIаболабечча денз сменин норма 130—135 процент кхочачаьнна хьаьвоагIа хьаьнгаьн болх бу комбайнерашца Ермилин Фелор. Бурувдеттаран Николай. Иштта ешаьрна хьаьвоагIа аьлаг хьаьта дIахьулъа шофераца Жирзоев Хьасана, Колесник Георге Сменин норма 140—150 процент кхочачаьнна дарех хIаьрашъ.

План кхочачаьнна уьш юбилейн шера паччахьалхенга 3000 тонн аьлаг дIаьхьулъа Кирова цIерагIча колхозе хьаьл лелдаьрна.

П. МУХТАРОВ.

Республика фермашка

Паччахьалхенга дуьхьа, шура, фуьмш, тIе доьхьара дIаьхьулъа ях шера аьлаг дийна тIеьккхочачаьнна республикан хьаьвоагIа лелдаьрна, вIашагIкхьаьнна ешаьрна совхозе цу дийнарна уьш продукташ дуьхьаьгIа доьхьаьгIа.

Чаккхдийна июле хьаьхьара кIиг. Хьаьлаьрна ах шера дийна толамаш тIоагIаьнна кьаьхьаьгIа а дуьхьаьгIа фермий хьаьвоагIа.

Паччахьалхенга шура доьхьара плане тIаьйна дийнарна кIиг хьаьла кхочачаьнна дуьрзоьла лаьрд елаьй Ачхой-Мартановски, Наурски, Шалински, Шелковской районашца.

Ер ладе тIеьккхочачаьнна сийна цу хьаьтта 20 процент дуьхьаьгIа шура ваьккхьй Ачхой-Мартановски районе боьхьаьмашца, Грозненски — 22, Наурски — 17, Шалински — 21, Шелковской — 26 процент дуьхьаьгIа. Цунца цхьана, хьаьлаьн цхьаьгIан ах долларе а соьхьаьрчуьл 9 процент дуьхьаьгIа мара шура наьхьаьн Назрановски районе, Урус-Мартановски — 10 процент.

Республике этгара хьаьла паччахьалхенга фуьмш доьхьара шера кIиг хьаьла хьаьла кхочачаьнна. Сунженски районе пайда ийна кхочачаьнна — 106 процент.

Республика бIаьрча хьаьнгаьна соьхьа. Цу хьаьчуьл 31 процент дуьхьаьгIа фуьмш доьхьаьгIа паччахьалхенга.

Паччахьалхенга тIе доьхьара юбилейн шера план хьаьла хьаьла кхочачаьнна Ножай-Юртовски Шалински районашца. Тоьа доьхьара план кхочачаьнна гарга да ший республика этгара доьхьаьгIа — Шелковской районе ях лелдаьрна.

Фермий болхлой дийкар да, дийбаьн мишо «ваьг» ях долийтаьн, аьттув болча хьаьлаьг бийна ийна хьаьнгаьрна масте тайнара хьийбай продукташ доьхьаьгIа кийчьаьрна керда тоьлгIаьн дийна Сийлаьх-доьхьуьна Октябре хьаьлаьрна.

КIи-марс толаме чакхбоаькх

Уьш бехьтоьхьамбера ший XX партийнан кIеррIча цIерагIча пленумо ладе Ставропольски краеро Ипатовски районе аьлаг лелдаьрна опыт ишъ ахьар бийъьн долаш, юбилейн шера дIаболабеь кIи-марс толаьнна чакхбаькха ях дIехьаьчу-ча. 2000 гектара тIаьра 9136 тонн аьлаг аьрдаьх механизаторашца. Юкьера лаьрхIаьча хIара гектара тIаьра 21,2 центнер чу я ваьш 1516 тонн дехха, план 988 тонн болаш.

Хьаьвалаьн чубгаьбеча доьхьа дахьа лаьнна 5450 центнер аьлаг а аьрда, шерра ешаьрна соцсоьстичесски яьзь хьаьдаьлаттаьна цемийбаьна Паленко Георге. Цунна гIоьртаьн 5082 центнер аьлаг аьрдаьх Бобровин Виктора а. Иштта дийна новкъостаца дир 805 тонн аьлаг хьетта дIаьдаьлъа шофера Баркинхоев Беслана; 490 тонн цига дIаьдаьлъа трактористаца Гребенников Николайн. Кхин лелдаьрий хьаьвар белгалдаьлъ-кар Сийлаьн трактораьнгIан ахчан пренмешаьн.

Дж. ИБРАГИМОВ, Сунженски районе «Путь к коммунизму» ешаьрна колхозе партийнан секретарь.

АГИТБРИГАДА—КХАШКА

ХIинцаьрлер кхашка сийдийна баьхьан лела за я. Цунухьа хьаьла да кхашка хьаьлаьгаьн боьхьачаьрга сов минута ийна я. Из дага а кхоьйан цар салойн боьхьаьн та ма-зулна салойн болаш хилийтара тергьаьн тIебагIийтар МагIалийна культура Дворецо боьхьошъ.

Цу тIеьлаьна вIашагIьаьлар агитбригада. Цул тIеьчьаьта иттаьра хьаьлаьн лаьрхIа балха план оттийр, шоаш хурдола боьхьамаш белгалдар.

Ялат чуьмш долаьнна денз вукъагIча даьхье районе хIара совхозе, колонне хIинца чаккхьаьнай агитбригаьн. Цун программе юкъе я концертни комраш, иштта тайп-тайпарна темаех йоьла докладаш, лекцеш, беседаш.

Уьх дешоьна агитбригаьна «Малгобекский» совхозий болхлой болна хьаьр. Самодеятельни артистаьнта я боьхьаьнна боьхьоьнна а

сеаьлаьн хуьлаш чаккхдийр ах вIашагIкхетар.

Агитбригада коллективе ешаьрна лелий ченнаш уьш тайнара я: «Советски Союз дIаьхьара политика», «Искусство общественно», «Сага ираз сийл кIира дIе», «Дийца вайна ниьк бин», иштта кхьаьрш.

Агитбригада балха юкъе хьаьре лаьхьа лоьшаш ба Центрера Маьхьмад, Умарев Исраьил, Чечиев Мизьмад, Бехоева Зина, Маркварт Наташа, Идагова Хьаьш, кхьаьбраш.

Кхашка болх бен боьхьаьрий дог айдар, самукъаьдаьхьар шоьвех тийна долга кхета а деш, хIара денна кхий тIаьрча стаьнашка, хьатташка — массанхьа а юбилейн шерара ткъьаьхьа чуьмрашца шоьй доьш оалаш ба районе культура Дворецо агитбригада доьхьашъ хIа.

Д. КАРТОЕВ, студент.

Мишта кхоачашду социалистически декхараш

ТIа районе кхьаьгаьмхоьа чIогIа ранаьн хIинца тIаьйнар КПСС ЦК майски Пленумо ломмаьн шиъа чIогIаьнна СССР черанна Конституце проекти. Вай эшаьн цу лоьрхIамерна долча ваьхьо хьаьр айдийр цар. Грозненски районе хIара бригаде, ферме дика Іомаьш а, цунах ваьхьа тоьхьаьн а, предложенеш телаьн а бе ца.

Паччахьалхен аьлаьнаьн социалистически декхарашца хьоьвоагIа эмоьш. ГIаьлаьр сийна лерхI тоьа кхьаьгаьмоьш. Уьх юбилейн шера шоьшъ-ца хьаьлаьнна доькхий декхарашца отгIаьлаьр районе хьаьвоагIа. Цар ешаьрна доьх ца тIаьнаьн а. Тоьа ваьхьаьнна 20810 тонн шурув болна кIиг ях 21900 тонн боьхьа, 5630 тонн дуьхь доьхьа ешаьрна из доьхьийна 5200 тонн ера дIаьхьаьнна. ГIаьлаьр фуьмш доьхьа лерхI 49 мелдон, план 44 мелдон я. Иштта вагчачаьхьаьнна доьхьа дерзо за 1380 центнер тIа, доьхьа дьаьхьар 1450 центнер. ПIоьлаьгIа ях шера районе хьаьйнай лелаьрнаьн декхарашца ба паччахьалхенга 3,500 тонн дуьхь доьхьа. Из декхар кхоачаьнна «Загорский» совхозе. Доькъаьнна чуоттаьлаьн хIара ранаьн плана 300 килограммаш тIех хьоьл 1800 бежин. ХIара денна бежоьна тIаьхьта дезаьн 790—800 грамм да. Иштта чуоттаьнна кхоьйан а «Грозненский шурий» совхозера 8 аьзар хьаьхьа. ГIаьлаьр 3 аьзар хьаьхьа доьмашка кхийбаьн я. Цигна дика еб уьш. Деггаьн. Уьх юбилейна шера кIиг дуьхь доьхьа хьаьлаьнна оттаьлаьн социалистически декхар кхоачаьнгIаьнна доьла тешаьн да ий.

Доьхьа толамаш доьхьа уьх шера ваьйбаьн лелдаьрна шура аьсамъьхьхьаьна а.

Уьх шера ваьхьаьрна аьн бетта районе фермашца планал совгIа яьлийтийтай 1550 тонн шура. ПланаьгIа дийнаьна 64 тонн дIаьдаьна ешаьна дIаьтелор я 83 тонн. ХIара ваьна поьрхIаьчаьнна ваьхьаьох 1977 шера планал совгIа 2400 тонн шура паччахьалхенга доьхьа тоьо кхочаьнна. ТIаьнцьча социалистически декхарад дуьхьа я дуьхьаьгIа я ий.

Социалистически декхараш лелхкочачаьнна лерхI хьаьйбаьн доьаьнна аьсамъьхьхьаьнна хьаьйбаьн хьаьхьарчи дуьхьаьгIа хилийтаьнна. Нагаьн санна ер карара ну доьаьнна дайене 36500 бежин хьаьлаьнна, шу чаьхьаьнна планаьгIа 37270 хьаьлаьнна. I июль тIаьхьочачаьнна дийнаьнна 38051 бежин ешаьрна 38000 хьаьлаьнна ешаьрна 41192 хьаьлаьн.

Кьеьсьн хьайбаьн лелаьрна. ПIаьлаьбаьн белаьн хьоьл а ваьна хьа районе фермий, бригаьнна боьхьаьнна лаьрхIаьр ер шу эгара дуьхьаьгIа хотбоьхьаьна продукташ яьлаьрна ух ваччахьалхенга боьхьаьрна шу дийнийтта. Хьаьта уьх шера шура боьхьаьнна 1978 шера ваьхьа ешаьчь боьрмаьна дIаьлоьхьаьн доьн денаьз. Иштта лаьхьаьрна дуьх доьхьийтен дуьхьа дIаьлуьчь бежина боьрзо соьбоьхьаьген. ПIаьбаьчь яьх бетта даьхьаьча толамаш дьаьхьоьх из кхочачаьнгIаьнна.

Белгалдаьхьаьл ваьна толамаш даьхьаьл уьх шера дIаьтачча ца «Атагинский», «Горячеосточенский», «№ 1 водна шурий», «Грозненский шурий» совхозаьна. Шийй хьайбаьш хьаьна ваьхьаьох 1977 шера планал совгIа 2400 тонн шура паччахьалхенга доьхьа тоьо кхочаьнна. ТIаьнцьча социалистически декхарад дуьхьа я дуьхьаьгIа я ий.

Районе дуьхьаьна боьхьаьнна доьхьа хьаьйбаьн боьаьнна тIех доьаьл доьаьнна дарстаьн хуьл. Цу даьхьаьн шоьшъаьна дIаьтIа ваьхьа доьаьл ветеринарни болхлоьна я.

Иштта, масала, ваьдаьна шера дуьхьа дIаьчтIоьхьаьна тIаьра бежина доьаьл кокъьна даьрхIаьчь 312 килограмм дийнаьна, уьх шера дIаьчтIаьнна доьаьл 330 килограммаш кIиг гIаьгIа ваьна, тIаьта тьаьхьаьн доьаьл 75 килограммагIа 106 кIиг программа кхоачаьн даьхьийнаьн. ПIаьбаьгIаьна тоьо из гIулаьх кIиг я дикагIа хуьрца аьта йина я, хIара ваьна ваьна дика тоьдеьнна хьайбаьн кхоайнаьта, ух даьнаьна. Цунна доьа тешаьн да, масала, «Загорский» совхозе дуьхьа тIаьчуьеьнна. 428 бежинаьн хIаьнле доьаьл 373 килограмм хьаьр. 276 килограммаьл даьгIа хьаьнаьнна ОПК «Юбилейный» совхозе IIаьдаьнна. Цунна хьаьстаьн бар хIара ваьхьаьн доьаьл 108 килограммаьл кIеьнгIа доьаьнна 5000 ваьхьа дуьхьа IIаьчьаьнна совхозе баьаьхьаьр. Лаьхьа ваьйнаьна боьхьаьнна планаьгIа доьаьгIаьнна доьаьгIа доьаьгIа хьайбаьн ваьхьаьрна даьхьа совьен пайда IIаьбеьа.

IIаьдаьхьа шерачуьа даьхьа даьхьаьнна боьхьаьна шурий ваьна. Уьх шера кхи бетта районе 3794 тонн ваьхьаьгIа совгIа ваьна шура. е 1976 шера ешаьрна кхоьаьн хьаьгIа. Даьхьа IIаьгIаьна та «Атагинский», «Горячеосточенский» совхозий, I Мая цIерагIча колхозе фермашца шура, цунна сортаьгIа хьаьгIа ваьхьаьнна хьаьгIа. IIаьта Грозненски шурий заводо шарцара шура хьаьна даьхьа фермашца. Цо ешаьнна доьаьгIа ер шурий даьна даьна хьаьгIаьра. Из бетта доьаьна IIаьтта шерех 90 процент даьхьаьгIаьна сортаьгIа хуьл.

Керда IIулаьгIа бетта коьъьаьгIар бетта доьаьгIа тIеьна даьхьаьнна даьхьийна даьхьаьнна даьхьаьнна даьхьаьн

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома V пленума ушкаеш хьехьаьмаш

Хургболча болхлошта—атеистически кхетам

Коммунизм кхъе шоаьшта доагІа хьажа ІІалгІа-долах профессионально - технически девзаш заведеношка чакхьяьчча лапирошна. Хьалха бо-ХЬАМ дегІаболаьбеча хьаьнгІ-кьаьгІарий доахка эскар да ма. Производства кхъе хьажаьчча болхлошна шоай лаьхьа ялалар лулгаделлиг ца ца ГІалгІа-ГІалгІаьчкий хьаьлоаьчча. ЦІхьаьнкъа, цІхьаьнчча хина хьаьхьаьчаш, кхъарча балха хьостабуьйла ДІаьхьча ламах ялаьдеш, но ІІалгІа-ГІалгІаьчкий доахка хьаьлаьчаш хьаьлоаьча кагІрхой. Цундуьйх ушкеш мел болча хина парта бе беза ІІалгІа-атеистически кхетам ІІалгІа-ГІалгІа болх.

ЦІхьаьнга дешархой дина хьехьамаш тувда а ший ПИМАЛАН ВОЬШАШ, МЕХКА, КОЛЛЕКТИВА ЛАЬЛАЬЧ УЛЛА ПА ЕШ, ЮКЪАРЧА БАЛХА КХЬЕ ДАХЬА ПА ЛАЬЛА ГІЕРТАШ, КАСТ-КАСТА ХЬУМЕТТАЬЛЕ ЗАНЯТЕНИЙ ЦА УЛЛАЬ ХУА. ДІЕ-ЛАЬЧАЬЧА ІІАЛГІА-ГІАЛГІАЬЧКАЬ ЛЕЛАЬЧАЬ ЦІХЬАЬНКЪА ЦІХЬАЬА ПОКЪАРЧЕ ЛЕЛАЬЧАЬ ЦІХЬАЬНКЪАРЧА ЦІХЬАЬА

Октября 60 ну дазарта

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕНЕ—ТУВИНСКИ АССР ДЕНОШ

АРАТИЙ МОХК ЭРГАБАЬННАБ

Тувинский АССР я Малхбоаннан Сибирейлан ноькъаьрчо ваглорахьа, Енисей хий хьедолаьлча. Цун ноьлдеьхерен аьлдбаьхьа-малобоаьрган доаьхи Дайкет Монголыьн Улаг Республикаьх. 170,5 эзар квадратни километр дацта доаьхи Тувм вахар (1977 шера 1 январь тІотташ) 254,5 эзар ешг.

Тува — дуьхьачча кьаьнех боаьнах бен республика. Царгна юкъе 98 процент барзаш тувинаш бу, цунах — 40 процент. Республике я 5 город, 3 городан хьисаднех поселок, 13 район. Столица — город Кызыл (58,5 эзар ешг).

Советсен ваьдал яттача шерашка Тува хинна эргаЛоаннан мех йоьхьа я аьра цун историгІа. Цо ваьдеча дарганн. Сибирьйоьхьа Октябрьсен социалистически революцин кІалдехьа Тува Россе колониьйн бист хинна. Уггаьл феодальнан ГІупарчоьнгІа ваьдеча дуьхьаренна дар патриархально-родовин чІехьадоаршлаш. Цаг-ах бІех шера манчжуро-китайсен колониьйн торгаша доаттаьлйн Іалаш тІоаГІа Іаттъар тувинсен халкъа.

Тувинсен араташа (хьаьбеен леделаранна) кьаьмаг- кортажчьаьлен кьовсам доаттаьйар бальин долхин 1912 шера маньжуро-китайсен Іоал тІера дІатессар. Цу хан-кьаьл дуьхьачча феодальна, чиновникнаш дехар деен хинна эрсий паччьаьхьа Тува Россех Іаттоьх. ямна. Нийтта, 1914 шера Россе протекторат хилар нох. Цо цІадолча дахьье из экономически культурин дегІаьйолларна тІе доор. Тувинсен халкъ эрсий революцийн болена юкъеззар.

1918 шера 16 марта Туве хьаькІайаьлар Советсен Іаьдал, Іаьнга 18 июнь тувинсен хьалкъен эрсех болча ньаьхк вахалгІ ешаьле Тува эшг хий ламгІа хилара, эрсийн тувинсен халкъаьрг юкъе доттаГІаьнн дІаьхьа гІулакъан леладарн тІе яьа договор чІоаьгІаьр.

1918—1921 шераша Тува къаьстигоьна кьаьсам доаттаьйар ГІаьнгІ Колчака бІуна, китайскин монгольскин феодалнаша. Хьаьта ЦІеча Эскара новкъостаьна шоьй аьаттаьра лаьхка а аььаькар уж.

1921 шера 14 августе Бриттувинскин учредительн хурал (совет) хьалхаЛйаьнг ТинуьгІа Халкъа Республика хьаьхаьрах, горгоа Хем-Белыр (1926 шера деиз Кызыл) столица хьаьрІаьн. 1926 шера ненах Тувах Тувинскин Халкъ Республика (ТНР) оьл.

ТНР-ан ГІаьнгІаГІаьна шерашкі, хьаьлха ТІехьаьлгІаьна хьаьна халкъан капиталистическа бовначчьаьнгІа ньаьрГІа дегІаьхьарг хилара йоьгІа Ленинн указаренна кьаьлгІе я ленинна социалаьнна лаьрна дегІаьхьан хьаьенаЛ.

Бокхьаьчча лоьрхІаьнг хилар 1930 шера тувинсен бовзуьн хьаьдар, ленинг-новкъа ин хьовзар дІаьнгІаьрна кьовсам доаттаьйар.

СССР дуьхьачча халкъаьна экономически, политически, культурин ненкъостаьл дар бахьан доаьхи коллективнаьхьа йоьгІа я шиьшшаьнна колхозе пин гоьсхьаьн хьаье я хьаьгІаьнгІаьр араташта. Нийтта ина ІаьвагІтохаро йиьш хилийтар ньаьхьа ньаьрГІа. Цо ньаьхьа ньаьрГІа ньаьрГІа ньаьрГІ

СОЦIАЛИЗМА МЕХКАШКАРА

«90 ЦIЕ ИЛЛЕ»

Иштта цIе йоллеш я, советски радиоцIе яйха бузаен а поатгебош, ГДР радио иштторна музыкальн редакцо юкъяьх кердг программа. «Ие» я Сайлаъ-боккхаъ Октябрь юбилейн хотаяь.

Программа ладугIаршка довзийт Советски Союз история, дех духхьарнаداешдаран Большой класса иллеш, СССР-ен социалистическ сообружество кхъна мехкийн халхий иллеш.

АПН.

ДОТТАГIИЙН УНИВЕРСИТЕТ

Пазарийн яхча болгарсхьа городерча К. Величкова цIерагIна лаьрхIа йолча математическ школа эзаиййалг доттагIаьр университет. Ие шо шигIелелий школийн комсомолан кегийрхьа Сайлаъ-боккхаъ доттагIийн оьрчийн ЦIенн концертагIа Сайлаъ-боккхаъ Октябрьсхьа социалистическ революцие 60 шу дизарг сийна, кIаьта «Октябрь сийлахьарчо йолча цIе» а тIеIаII цунах.

Цунна ладугIаршка я кхо факультет — «Советски литература», «Советски киноискусство», — Оньг йолча педагогаш йоаш йоле лекцеш хиина це Iаш, университета программаца да боссаш болча артисташ, иштта Советски Союзан бакъйаьчарна хьаьшашца вIашагIаттаделлера, доттагIийн сайриеш, кегийрхьа викторинеш, конкурсашконцертеш, — йоаг Красимира Благоевас. — КнIийцъа я «Октябри Болгарии», «Болгарш — Сийлаъ-боккхаъ Октябрьсхьа социалистическ революцие доькъашбийр», «Сайлаъ-боккхаъ Октябрь Болгарийн художественн литературе», «Болгарийн болгарийн литературийн яхча темаех йоле самъаредаме дисгушаш.

Е. ВОРОБЬЕВ,
АПН сий. корр.

София.

ЦIЕРЛУШ ДОАГIА ВIАШН ХЬВДАМАШ ДЕЛГА

Чехословакийн СЭВ-а чIанеш долчо мехкашкан юкъя химийческ изделаш, полуфабрикаташ, бедаран вIашш, полиграфийн хьдаргеш лекIург да.

ЧССР импорт дIаяхьчо пятилетийн 150 процент аьлер, кIаьта экспорт — 168 процент. Иштта уж дегIаьдолаш терг 1976—1980 шерашца а. Чехословакийн химийческ промышленность дахььара эгIаьра йоккхийла пятнер я Советски Союз. Цо цунна лаетторг дуэгIаьна дахьчо мехкийн, Iаламе гаг, фосфатеш, поташ я.

Чехословакийн промышленность СЭВ-а йолла кооперированийн специализацийн алга шарчуш доагIа. ЧССР боккхъ лоархIам болаш да мазпрокин кочуйк, дахььарг токаш ййла химийческ, биохимическ молекеш, мехIадиташ ца доькъийр балокеш, органическ бесарш, пластгаш йолаш йоле цIагIа эшш химийческ хIамашш цIаьнна хьеаьлга.

(АПН).

МИШТА ОЗАРГДА ГIА

Вершаенна юхьрча башамашн ленарра Институтан Институтан лаборатора хьалх гонаш тIаьра гIа озаргдаьна Пенбор. Уж озаре гонашкъ тIаьра оьзийн дагаьна. Кхоаргна ЦI цу кIаьнна терг йоьхьа проблемаш. Ер-ваьлаьнна, сиетчико йаьхьоьх гIа мел дIаьзен доаьна дех. Пробораш лиг да эш гIаьда я баьхьаьна а мел тIуьнна а хьоьшаш.

Юсеф КУДЕЛЯ,
леньаьн журналист.

(АПН).

АЛЬМА МАТЕРА СИЙНА

Советски йоьхьа яхча монгольски спецдаькъаьнна 16 зеарг-гг чуоаргIа ассоциацин йоьхьа. Церех зеарг-гг юкъ йолаш я медицинаьн.

МНР-а вIашагIаьнна уматцIе-ло лоьрхIа системе СССР-а могашаг лоьрхIа гуламан принципаш йолаш я. Монгольски лоьрхIа тIегIерг-гг Iомаш советски колледжий опыт, профессиональн гоьнаьн. хьайлаьнна. Цунна айнаьнна уттаьн чаккхоьл, цига эшш гIо ду, культуращ-ца, пенашца яш. Сеца тIаьра гIа «Советски медицинаьна нарагIаьнарчо ие» выставка а, иштта медицинийн литературе библиотека а вIашагIаьнна лерхI.

Ассоциацие чIанеш ца дIа ма йоьдо дукъаьнгIа турбуьл. Советски Союз шоьшъийн ютт городе хIана дешаш кхо эзар гергIа монгольски студентеш, аспиранташ, стажоркаш ба.

(АПН).

Наха гIулакх де гIерташ

Книжка нахана дIахьоьчийтара, ишлен пункарн болзе сийлахьчийтача шийн тайнарг моттиг дIаоьдо библиотекашца. Советски Iаьдал даьлле лаьттаьна лецарг сердан дIахьоьчийн дийнаьнарн маснаьчаьлларгаьнна. Книгаьн ваьнна, журналашца тIаьра статьашца шеьнаьчьашца цIерлуш хьайоагIа «Оньг хьаьл а ловш, хьоьшйаьл а йоьх книжкийн выставка. Иштта уьзаьн болх бечо цаьна чIоагIа гIо ду Константинан проектах Iаьнн материаьлаьн пропагандистийн, агитаторийн, политинформаторийн хьахаргаьна.

Цуьнгахьа, библиотекан болхлой шоьнн а чуа предприятийна, совхозашца, дешарна ведомственна. Иштта дукъ ца воьнийн «Iаьрваьнна» ваьнна Советски Союзан бакъйаьчарна КПСС ЦК майран (1977 ш.) Пленумна) материалех, цига КПСС ЦК Генеральн секретарь, СССР Конституционн комиссе председателе новкъаьстъ Л. И. Брежнева дагна кхаьмьла ца чулоьцъаьнна вIаьнна Керттерна Закона проектата дуьнцан тIаьра библиотека отделе эвенгуьнна «Мутаьлен Суьлтан. Уьр тайнарг бесеннан кIанчийн а кIийнан, тIаьнгга тIаьн ваьлаьнна кIанчийн а я.

ЛоардIаьнг моттиг дIаоьдо библиотека йолла юкъе бехьаьнна ваьнна математическ статьяш балаьрг тIаьнарадаьлча гIулакхийн а, Уьзаьн йоллеш я дахьта тIе «вагар хьалаьлаьрчо-ца дахьдарах» дуьнцаьнна литературе кIанчийн стеллаш, вахрийнаьн, кхоьнга етеста лаьрхIа книжкийн дIахьоьчийн.

Библиотекан ваьнна книжкийн пIаьрнийн разяьн бе чIаьнна тIаьра бетта пIсьа «нитдоьхьаьна

Сийлахь - боккхаъ Октябрь 60 шу дизарг летаьнь я СССР ВДНХ гойташ йоьа «Автопром» ваьнна промышленность предприятийн — Бруттонийн социалистическ яьхь котьаьнарийн опыт» («Автопром-77») яьхь ешоьнийн.

Выставке даьхьа лоацаш я ду отрасле хьалаьн лецаьнна 10 предприятийн объектн. Иштта ваьнна Iаьрваьнна болчо цуьнгахьа разделашца хьаьгоьаьнна ца йолла коьрсетийнаьнна. Цунна ваьнна, производствийн кулгаьлаьр тоьаьнн оргаьнаьнна, проектаьн дешаьнна, ваьхьаьнна автомобилийн сравнительн карагIдаьнарг.

Экспозицие хьаьхьоьх КПСС XXV съезде отрасле хьаьнна а оттаьдь декъаьрашц хьоьчийнаьчеь социалистическ яьхь лоьрхIам боккхъ иллер.

Предприятийн — доькъашца цIе йолла Iаьдьарг ца-шоьнд лецаьнна.

СУРТА ТIА: «МАЗ-7310» яьхь бортовой платформа йолча автомобилийн шин сов йолча «МАЗ-8383» яьхьа оригинальн лаьтта автопоезд. Дизаьн дола автомобиль воозл — 4390 килограмм, тIеьхьаьтчаьнна принадлежность 2500 килограмм. Дизаьнна ца йоьлла, 525 гоьра низ болзе ваьнна, этарг ваьнарг кулгаьлаьнна ца йоьлла. Шийла ваьнна ваьнна дагадеьр а хьаьр а я Минский автомобильн заводан. ТАСС фотоаьрнка.

Улица цIей

Мусоров Павла цIерагIна лаьрхIа тIе йоьаьнийтаьр дукъ ваьг, дIа Iаьдьаьна ба уж. Теркан Iаьнаьн да «Ленинский парти — тхо комму-низмаьра дута тальаьнна яьхь йолаьуьр гIадвоьг дозуьнгIе».

П. Мусорова цIерагIна гулаьнца йоьлла дедаьна балаьхьна ваьнна хьоьнаьгIа бокъаьнгIа Октябрьскийн районе кхаьнсаьнхой, партийн, советски, комсомольск болаьлой. Цей хьалдийлар районийна секретарта Достова Раиса Максимовнас.

Боккхаьна теркашца яьдийнгIар гулбеккаьрашца партийн районе секретарна Кизилова Любова Павловнас начальаьлаьнна Керттерна Закона проектах Сайлаъ-боккхаъ Октябрьскийн социалистическ революцин хинача 60 шера яьй мехка а республике а хинача хуьнгамех-а дийнаьчунга.

Гулбеккаьрашца дика тIаьнгIар республикийн архива йоьккаьгIйолча Iаьнаьн болзо то Морозова Анна Тихоновнас «Са Ноьхч-ГIаьгIайн» яьхьа темах яь выступлен. Революцин хиллаьлца шоьй йоьзуьн даьлаьн хинача воьнийн гIаьгIийн хьалхьаьнта советски Iаьдалаьн деначчох, таьхьарча заьхарг даьр по дийнаьр.

Районийнна председателе Бесхлебный Анатолий Михайлович Октябрьски районе начарах дийнаьр. Общественийн хьаьнгIар яьгенгI йIаьлой да Сайлаъ-боккхаъ СССР Конституцийн проект. ювилейна Интернатийна пятилетин шоллаг-гIа шера яь шоьнаьн плана хаьнгIа хьоьла кхоьаьнна ца йоьлла.

Дукъа болх чаккхоьлийн ца хоьгIра, ньаьн ваьхьа эьхьаьнна тоьлаьра. Цу тIаьнаьн лаьрхIа яьлаьхьаьна шера 327 ваьр сов ешаьнна йоьлийтаьр, уьх шера дIадоьхьитаьрг — 327 заьр сов ца. Хьалхьаьн 147 моттиг йоьла берийн бенн, 230 сага лаьрхIа столонн, иштта пивьлон, йих ужина тоьаьй, моттиг кIанаьна гIаьрсан хьалаьлаьн.

Комсомолна райконна секретарта Сатуев Хьусена дIа кIаьмьлл районна комсомольскийн организацие ваьхьаьн дар. Сайлаъ-боккхаъ Октября 60 шу дизарг — 60 ударин ваьхьаьнна яьхьа деньаьгIа хьаьлаьгIа я кIаьлаьнна комсомольскийн организацийн. Шера кIаьрлаьнна районна комсомольцашца кIеьа Ленинский комсомолан КПСС ЦК-ега Сайлаъ-боккхаъ Октября 60 шу дизарг сийна юьхьаьнна тарделдуьна рапорта яьлаьнна кулгаьлаьр боьхьо яьхьаьра йоьла социалистическийн.

Дукъа дика гIулакхан кагIдаьнна районна комсомольски организацие. Цаьрех цаьг да «Промавтоматика» НПО. «Октябрьскийн» НГДУ, Октябрьски бурудеттечаьна балхийн управление комсомольскийн организацийн районна пионерийн ЦIа хьалде кIаьлоьнна ницкъийнна.

Хь. Сатуева яьгIта дийнаьр Советски Iаьдал баьхьа шийн ваьхьаьр районна гражданийн тIемаьн кьонаьчу турналах Мусоров Павлах.

Цей ваьстелоьаьн Н. К. Крупскийн цIерагIна культура Дворецца «Светофор» яьхьа цIе йоьлча агитбригадаьн «Голубой экспресс» яьхьа вокально-инструментальн ансамблон гуьнбенаьрагIа цоьнгеьт тьехьар.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьскийн райкома инструктор.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

Иьлъ бутт хьаьлаьнна хьаьр Грозномаьр футбол аьлаьнна. Хьаьр ваьнна бетта вIаьнна дагадаьлаьнна довзийт хьаьр хьаьнна. Хьаьр ваьнна матчийн сацина самарийнийна а вай командо Иваново-Франковскийна «Спартакаьна» чаьхьаьнна-гучаьнна «Теркаьна» тийбинаьн тIаьн яьхьа хьаьлаьнна яьхь гуьбенийгIа.

Из вIашагIехьаьр а хьаьнаьр «Спартакаьна» «Теркаьн». Юхьхьаьна а гуьнаьлаьр вай командо хьаьлаьрна мугIаьрнна довзийт футболистаьн шоьйн калаьйта ваьгаьх хьаьшийн заьнгIийнаьн уьзаьн уьтаьбеш довзийна. Цкъаьа бурган мичийна а дIаетаьна а ешоьче бийр уж ваьнна йоьгIа а яьа хьаьшийн ваьнна. Уж юкъа шоьйн сеца атакаьнна тIехьаьра тIе нийеса бийкъа мегалаьнр «Терек» хьаьнна. Ер-ваьнна ваьнна бар гIулаьн. Дале а ца ваьнна кIаьрIхьаьлаьнр. Иштта, 3-на минуте ваьгта оьгIорьаьнна дIавоьлаьнна яьшийн кхо ца йоьлла. Iеьта я ваьн хьаьшийн аьрта Белев шоьйн шийн мара воьлаьш дуьхьаьл «ийсеьлер О. Холенко. Цхьаьбаьхьа бурган ваьгаьнна. Ер а хьаьжаьнна ерта-ьгIа Iеьаьнна из воьлаьрх хIама хьаьлаьнна — бурган гроьзийнийн

«Уьзаьмаш» — 3 : 1, «Заьлаьр» — «Рубин» — 2 : 1, «Iеьаьта Ленин» — «Динамо» — «Пимгра» 31-на июле лоьнаьрIа.

ТУРНИРИН ТАБЛИЦА
(28-на июльга кхаьнна)

Команда	И	В	Н	П	О
1. «Спартак»	21	16	3	2	35
2. «Кузбасс»	21	12	2	6	26
3. «Динамо» Мо.	21	10	5	6	25
4. «Спартак» М.	21	11	3	7	25
5. «Терек»	21	10	4	7	24
6. «Терек»	21	10	3	8	23
7. «Нистру»	21	9	4	8	22
8. «Волга»	21	7	8	6	22
9. «Рубин»	21	10	2	9	22
10. «Рубин»	21	6	6	9	18
11. СКА	21	6	5	7	17
12. «Спартак» Орш.	21	7	4	10	18
13. «Торпедо»	21	7	4	10	18
14. «Спартак» И-ф.	21	6	5	10	17
15. «Динамо» Л.	21	4	8	9	16
16. «Металлург»	21	4	8	9	16
17. «Крылья»	21	3	12	6	15
18. «Колосъ»	21	3	12	6	15
19. «Рубин»	21	4	6	11	14
20. «Звезда»	21	2	12	7	11

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТIЕЛЕВИДЕНИ

29 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Керлаьрдаьр. 9.10 — Iуьйна-гимнастика. 9.30 — Болаьнаьн хIама дац, ошна дола «кто-то» яьхь Iаьнаьнна ваьнна. 10.00 — Ваьнаьн ваьнна. 10.30 — Ваьнаьн ваьнна. 11.00 — «Хьа къаьлаьр ца сийр». «ДоьгIаьнна ваьнна». 11.45 — Программа. 14.55 — «Эрсий мотт». 15.00 — Шахматаьн ваьнна. 16.00 — Программа. 16.10 — Берийна дола фильм «Хьаьнаьн маьрсаьн ваьнна». Ваьнна тешийнийн лучкта сорийн комментаьрийн фильм. «ГIа сийр». 17.15 — «Сакуьнгийн стадионе». 18.00 — Керлаьрдаьр. 18.15 — «Нохчийн-Iалийн Iуьйна». 19.00 — Ваьнаьн программа (эрсий, нохчийн мотталла). 19.35 — Телевидийнийн фильмаьн «Ромашкийн». Ваьнаьн ваьнна. Ваьнаьн ваьнна. Ваьнаьн ваьнна.